

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

**Audio-osa tugimaterjali loomine praktilise ajakirjanduse
tudengitele**

Bakalaureusetöö: praktiline projekt

Joonas-Hendrik Mägi
Juhendaja: Marii Kangur, MA
Kaasjuhendaja: Alar Suija

Tartu 2024

Sisukord

1. Sissejuhatus.....	3
2. Projekti eesmärk ja taust.....	6
3. Sihtrühm.....	11
4. Valim ja meetod.....	12
5. Ülevaade tegevustest.....	14
6. Eneserefleksioon ja kokkuvõte.....	18
7. Summary.....	23
Kasutatud allikad.....	25
Lisad.....	28

1. Sissejuhatus

Minu projekt seisneb tugimaterjali loomises kõigile tulevastele praktilise ajakirjanduse audio-osa läbivatele ajakirjandustudengitele. Raadio on spetsiifiline meedium, kus peab leidma harmoonia kirjutamise, kõnelemise ja kuulajas huvi äratamise vahel. Raadioajakirjanik peab edastatava informatsiooni sõnastama võimalikult lühidalt, lihtsalt ja selgelt, et kuulaja, kes samal ajal võib-olla autot juhib või õhtusööki valmistab, kõike mõistaks ja olulise informatsiooni kätte saaks. Lisaks peab materjal olema arusaadavalt esitatud ja tehniliselt hea kvaliteediga. Näiteks, kui raadiotekst on väga hästi kirjutatud, aga reporter kõneleb nii, et aru ei saa, siis läheb informatsioon kaotsi ja heast tekstist pole enam kasu. Kvaliteet läheb kaduma ka olukorras, kui reporter kõneleb karismaatiliselt, aga lugu on keeruline jälgida, intervjuu helilõik krabiseb ja tekst kuulates info haaramiseks liialt raske. Seega, koos peavad hästi toimima nii eetrise sobiv tekst, eetrikõne kui tehniline lahendus.

Tartu Ülikooli ajakirjanduse eriala bakalaureuseõppe tudengid peavad läbima kursuse "Praktiline ajakirjandus I" raames audio-osa, mis hõlmab endas raadiospetsiifilise reporteritöö algtõdedega tutvumist ja nende harjutamist. See hõlmab endas helimaterjali salvestamist, monteerimist, eetrise sobiva teksti loomist ja selle esitamist ning lõpuks loo kokku tõstmist helitöötlusprogrammis.

Lisaks audiomeediumile õpivad tudengid praktilise ajakirjanduse kursuste käigus ka kirjutava meediumi ja tele- ning veebiajakirjanduse spetsiifikat. Septembris, sügissemestri hakul, alustatakse kirjutava meediumi osaga ning novembri lõpust alates tegeletakse täies mahus juba audiomeediumiga. Kirjutavalt meediumilt audiore üleminek võib aga tihti osutada keeruliseks, sest ajaraam on väike, mitu erinevat tegevust ja osaoskust tuleb juurde ning raadiotekstil, kui kuulates info haaramiseks mõeldud uudistekstil ja trükimeediast loetaval uudistekstil on mitmeid erinevusi.

Ene Tulp toob oma bakalaureusetöös välja, et raadio on auditiivne kanal ning seetõttu on keelekasutus eriomane ja tuleb arvestada suulise suhtluse eripäradega. Veel märgib Tulp, et raadio keel on kombineeritud süsteem kirjaliku ja suulise keele vahel (Tulp, 2006: 8).

Kursuse kontekstis tähendab see, et kuigi tudengid õpivad uudiste kirjutamist kogu sügise vältel, on vaja end kiiresti ümber häälestada sellele, kuidas kirjutada/koostada eetrisse sobivaid uudiseid. Tugimaterjali üheks eesmärgiks ongi olla toeks ja eneserefleksiooni abivahendiks ülemineku faasis ühelt meediumilt teisele.

Ühest küljest, kui kirjutava meedia-osas õpitakse kaks kuud samade reeglite järgi uudise kirjutamist, siis raadio-osas proovivad tudengid erinevaid žanreid: tänavaküsitlus, reportaaž, uudislugu ning harjutavad uudiste toimetamist eetrisõbralikeks. Teisalt on audio-meediumis vaja pöörata tähelepanu protsessi erinevatele etappidele, milleks on salvestamine, monteerimine, eetriteksti loomine ja selle esitamine (lühiauudiste puhul jääb ära salvestamine ja monteerimine, sest tegu on otse-eetriga). Uudisloo puhul peab raadioajakirjanik selge diktsiooni ja sobiva intonatsiooniga eetriteksti salvestama ning tsitaadid teksti sisse tõstma ehk loo eetrivalmis materjaliks vormistama.

Projekti teostamiseks: 1) kogusin kokku enda ja kaastudengite õppetöö käigus tekkivad küsimused; 2) jälgisin õppetööle järgnenud praktikal, millised küsimused on eriti asjakohased; 3) intervjuerisin ERRi raadiouudiste toimetuse ajakirjanikke; 4) koostasid kogutud materjalidest raadio reporteritöö erinevaid protsesse ja etappe kirjeldava tugimaterjali. Oluline on märkida, et materjal ei ole lõplik, vaid pigem esmane võimaliku struktuuri katsetus.

Tugimaterjal on kättesaadav Tartu ülikooli veebikeskkonnas peegel.ut.ee/juhendid, kust leiab küsimused, mis võiksid aidata tulevastel tudengitel enda tööprotsessi reflekteerida. Küsimustele vastavad tegevraadioajakirjanike selgitused, mille kogusin intervjuudega. Tugimaterjal on tinglikult jagatud ajakirjandusliku loo valmimise etappidele (eeltöö, kohapealne tegevus, järeltöötus) vastavalt. Materjalile pääseb ligi ainult vastava

kasutajanime ja parooliga, mille tudengid kursuse alguses õppejõult saavad. Käesolevale tööle olen lisanud selgituseks mõned kuvatõmmised valminud materjalist.

2. Projekti eesmärk ja taust

Mina olen üks neist tudengitest, kelle peeriala on küll ajakirjandus, kuid kes praktilise ajakirjanduse kursuse (ja seega ka audio-osa) läbib alles kolmandal aastal. Tänu sellele oli mul hea võimalus siduda lõputöö kirjutamine audiomeediumi õppega.

Raadio on läbi aastakümnete olnud järjepidev ja uute oludega hea kohaneja (Starkey, 2016). Ajakirjandus on aga pidevas muutuses, kuna tehnoloogilisi vahendeid kasutatakse igapäevaselt ja piirid ei ole kaasaegses uudiste keskkonnas enam eristatavad. Seetõttu peaksid koolid muutma õppekavasid vastavalt iga meediatüübi vajadusele (Matsiola jt, 2019).

Andsin sõna oma ala professionaalidele, et saada teada, kuidas igapäevaselt ajakirjanduses töötavad inimesed oma tööd ja tegemisi tõlgendavad. Audio-osa läbitakse kursuse “Praktiline ajakirjandus” raames ja nagu nimigi ütleb, on praktiline pool õppetöö käigus äärmiselt vajalik.

Õppejõudude abil, kuid praktiliselt ja päriselt iseseisvalt õppimine on seotud kognitiivse mõõtmega, mille järgi on praktilisel viisil oskuste omandamine kõige tõhusam (Anderson ja Dron, 2012; Spyridou jt, 2013).

Tartu Ülikooli pikaajaline raadioõppejõud Urmas Loit on öelnud, et raadio on põhjaks mistahes meediumis tegutsemiseks. Ajakirjanik, kes oskab raadios luua sõnumit, mida kuulaja jääb kuulama, suudab seda ka kirjutavas meediumis ja televisioonis (Loit ja Harro-Loit, 2020:31).

Sellele väitele tuginedes saab öelda, et tudengite jaoks on oluline õppida raadio jaoks sobivat uudisteksti koostama, sest võimekus oma sõnumit selgelt, lihtsalt ja lühidalt edasi anda tagab professionaalsed oskused ka teistes ajakirjanduslikes meediumites.

2021. aasta seisuga on usaldus meedia vastu kasvanud ning kõige usaldusväärsem meedium on 77 protsendiga raadio, millele järgneb 68 protsendiga trükimeedia ja televisioon (Kantar Emor, 2021). Seega saab järeldada, et raadio kuvand üldsuse ees on kõrge, kuna meediumina on raadio saavutanud kõrgeima usalduse. Kuna raadio kui meedium on jätkuvalt populaarne ja inimeste jaoks usaldusväärne, siis on tähtis ka see, et uued noored ajakirjanikud omandaksid head raadiotöö oskused, et raadio kvaliteet ja usaldusväärsus püsiks.

Eesti Rahvusringhäälingu raadiouudiste toimetuse juht Indrek Kiisler ütles Kristi Raidla 2017. aastal kaitstud bakalaureusetöös, et raadio täielikku kadu pole oodata, sest näiteks autos kuulajaid jagub seniks, kuni eksisteerivad autod. Küll muutub Kiisleri hinnangul raadio kuulamise tava, sest inimesi, kes koduses keskkonnas raadiot kuulavad, jääb üha vähemaks (Raidla, 2017:92).

McLeish märgib, et raadiokuulaja võib asuda kergesti tegema teisi tegevusi, suutmata enam radiole keskenduda ning et raadio on tundlik kõikvõimalikele segajatele (McLeish, 2005:4). Seda rohkem tuleb rõhuda kvaliteedile nii tekstiloomes, eetrikõnes kui salvestamisel, sest sellisel juhul on vähemalt raadioajakirjanik teinud omalt poolt kõik, et kuulajale väärtuslikku sisu pakkuda.

Valerie Geller on kirjutanud, et raadiouudis peaks olema üles ehitatud hästi jutustatud loole ning, et lugu toimib alati, kui ta on informatiivne, aktuaalne ja meelelahutuslik (Geller, 2011).

Erinevad massikommunikatsiooniurijad on proovinud välja uurida, kui palju ühest raadio uudistesaaatest inimene meelde jääb. Tulemustest sai välja lugeda, et tihti mäletati vaid poolt ja mitte seda poolt, mis oli tegelikult kuulajale olulisem. Ainult mõningal juhul oli informatsiooni meeldejätmise tingitud halvast mälust. Üldiselt mängis rolli ikkagi kehvasti üles ehitatud uudis (Farmann ja Kramhoft, 1989:11).

Väga oluline on, et raadiotekst oleks kirjutatud lihtsas keeles ning kaasahaaravalt, kaotamata grammatilist korrektsust, kuid sellest tulenevad ka erinevused võrreldes trükimeediasse

kirjutatud lugudega. David Hendy on toonud välja, et raadiotekst pole kunagi päris nii vaba nagu on näost näkku suhtlevate inimeste keel (Hendy, 2000).

Meedium	<u>Kuidas auditoorium vastu võtab?</u>	<u>Toimetades oluline silmas pidada?</u>
Traditsiooniline trükimeedia(ajaleht, ajakiri)	Teksti lugedes, fotosid vaadates.	Selgus ja faktitäpsus. Lugeja saab vajadusel lugeda mitu korda ning pöörduda teksti juurde tagasi. Täpsustusi ja täiendusi pärast trükkimist enam lisada ei saa. Parandusi saab sisse viia näiteks järgmise päeva numbris.
Raadio	Kuulates. Tekst peab olema aga piisavalt lihtne, et kuulaja suudaks kogu informatsiooni tabada. Lihtsusega ei tohi aga kaotada täpsust.	Selgus, faktitäpsus, lihtsus. Praegusel ajal saab raadiot ka järele kuulata. Kui aga kuulaja kuulab linearselt, näiteks autoroolis, siis tagasi kerida ja uuesti kuulata ei saa. tähelepanu püüab algus, meelde jääb lõpp. NB! Täpsustused, täiendused saab öelda järgmistes uudistesaadetes.

Televisioon	Kuulates ja vaadates.	Tänapäeval on võimalik ka otseülekanne puhul enamjaolt kohe tagasi kerida. Küll aga oleneb väga palju tehnilistest lahendustest, näiteks vabalevis seda teha ei saa. Pilt toetab info edasi andmist.
Veebimeedia	Teksti lugedes, fotot ja videot vaadates ja kuulates.	Selgus, faktitäpsus. Lugeja saab vajadusel lugeda mitu korda, pöörduda tagasi jne, visuaal toetab samuti. NB! Toimetaja saab vajadusel täiendada, täpsustada jooksvalt.

Tabel 1. Uudis erinevates meediumites

Veebis avaldatud uudiseid saab muuta ja täiendada ka pärast avaldamist (Saltzis, 2012). Audiomeedia olukord on aga teistsugune. Raadioreporterite uudislood on ette salvestatud, mis tähendab, et neid lugusid saab vajadusel enne järgmist eetrisseminekut või veebi üles laadimist täpsustada. Raadio on üles ehitatud kindlale saatekavale, mis koordineerib tööd. Näiteks loeb täistunnitoimetaja lühikesi uudiseid alati otse-eetris, mistõttu väljaõeldut enam tagasi võtta ei saa. Eesti Rahvusringhäälingu näitel ei ole lühiuudised ka järelkuulatavad. Paljud raadiosaated nii-öelda valmivad otse-eetris ja on kuulatavad otse-eetris, kuid leidub ka neid, mis on nõ otse-eetris kuulatavad ehk arenevad kuulaja jaoks selles samas ajahetkes, kuid valmimisprotsess võib olla erinev. Mõlemal juhul on neid võimalik kuulata lineaarselt raadiot käima pannes kui ka hiljem järele. Suheldes oma töö käigus erinevate ajakirjanikega,

tuli välja, et otse-eetris teksti edasi andmine pakub küll palju adrenaliini, aga on seejuures ka parajalt stressirohke.

Pidevalt kõrge stressitase viib väga sageli läbipõlemiseni. Signe Ivask on oma doktoritöös kirjutanud, et ajakirjanik on lihast ja luust inimene ning et ühel hetkel võib pidev erialane stress tekitada oma tööst võõrdumist (Ivask, 2018: 9). Seetõttu on tööalasel ettevalmistusel väga suur roll. Hea ettevalmistus koolis võib esimesest päevast alates muuta töö tegemise emotsionaalselt lihtsamaks ja tõhusamaks.

Kui aga kogenud raadioajakirjanikud oma töövoogu selgitavad, siis on see väärtuslik ja usaldusväärne informatsioon noorele, õppivale ajakirjanikule, kes võib ka just sellesse toimetusse praktikale või tööle sattuda. Lisaks on sellel teatav väärtus ka Eesti ajakirjanduse ajaloole.

3. Sihtrühm

Abimaterjal on suunatud praktilise ajakirjanduse tudengitele. See võiks olla toeks kõigile, kes tulevikus audio-osa läbivad. Kohe võimalikku kasu hinnata ei saa, sest esimest korda leiab tugimaterjal reaalselt kasutust järgmise õppeaasta sügissemestril.

Osalusvaatlus ja kaaslaste mõtted ning märkmed võimaldasid mul mõista sihtrühma vajadusi, tänu millele oli plaanitud töö üldse võimalik. Tudengid on aga kõik erinevad, mistõttu pidi tugimaterjali koostades arvestama, et inimesed võivad tõlgendada infot väga erinevalt, sest inimeste taust, eelteadmised ja huvid on väga varieeruvad. Samas ei tohtinud lõpptulemus olla iseenesestmõistetav ja pealiskaudne. Leida tuli balanss tudengi arengut ja eneserefleksiooni toetava tugimaterjali ja kasutajasõbralikkuse vahel.

Unustada ei tohi, et minu töö keskendus ainult audiomeediumile ja kitsamalt uudistereporteri töö algtoedele. Ajakirjandus ei koosne aga ainult raadiost, kuid audio-osa peavad läbima kõik "Praktilise ajakirjanduse" ainel osalevad tudengid.

4. Valim ja meetod

Minu valimi moodustasid Eesti Rahvusringhäälingu raadioajakirjanikud Jane Saluorg, Joakim Klementi, Mall Mälberg ja Tõnu Karjatse. Ma valisin liigselt korduvate vastuste vältimiseks ajakirjanikud, kes töötavad küll kõik ERR-i raadiouudiste toimetuses, kuid kellel oleks seejuures ka spetsiifilisem valdkond. Näiteks Tõnu Karjatse ja Jane Saluorg kajastavad lisaks päevakajalistele uudistele palju kultuuriteemasid, Jane on ka Tartu ja Tartumaa korrespondent. Mall Mälberg ja Joakim Klementi on välisuudiste toimetajad, aga on kajastanud ka muid teemasid. Valimit koostades pidasin silmas asjaolu, et iga valitud ajakirjaniku kogemus ja teekond oleksid omanäoline ja erinev. Näiteks Mall Mälberg on hetkel Eestis töötavatest raadioajakirjanikest kõige pikema kogemusega, seevastu Jane Saluorg ja Joakim Klementi on alustanud tööd ajakirjanikuna alles eelmisel kümnendil. Intervjuusid läbi viies mõistsin, et igal eelnimetatud ajakirjanikul on raadiotööst natuke erinev nägemus, mis projekti arvesse võttes oli väga tervitatav. Minu valimi moodustasid ainult ERR-i ajakirjanikud sellepärast, et ERR-i raadiouudiste toimetus teeb ainsana reporterlugusid, mida me ka ülikoolis praktilise ajakirjanduse kursusel teeme.

Oma tööd koostades kasutasin autoetnograafilist meetodit. Tegu on kvalitatiivse uurimismeetodiga, kus autor kogub tahtlikult ja süstemaatiliselt isiklikul kogemusel põhinevaid andmeid (Ngunjiri jt, 2010).

Üks minu andmekogumismeetod oli osalusvaatlus. Osalusvaatlust saab läbi viia ka ise protsessist osa võttes (Laherand, 2010). Minu töö puhul esindab osalusvaatlus justnimelt sellist suunda, kus ma ka ise praktiliselt kõike kaasa tegin ja koos kaastudengitega kursuse läbisin.

Autoetnograafiline meetod ja osalusvaatlus on aga omavahel seotud. Nimelt toimub andmete kogumine läbi autoetnograafilise meetodi osalusvaatluse teel (Strömpl, 2014). Sellist mustrit esindab tegelikkuses küll ainult osa minu uurimusest, sest põhiline rõhk oli intervjuudel, mis autoetnograafiline uurimus ei ole.

Igal neljapäeval ja reedel, mil kokkusaamised ja seminarid aset leidsid, püüdsin ma jälgida, millised küsimused mul töö erinevates etappides tekivad ja milline tugimaterjal minu õppetööd toetada võiks. Oma vaatlusandmetele tuginedes koostasid ma intervjuukava, millest sai tugimaterjali vundament.

Teise andmekogumismeetodina kasutasid semi-struktureeritud intervjuusid. Arthur Berger on kirjutanud, et intervjuu eesmärk on saada teavet kelleltki, kes eeldatavasti omab uurijale vajaminevat informatsiooni (Berger, 2000).

Pool-struktureeritud intervjuusid tuleb alustada jutuajamisega, mis tutvustab töö eesmärke ja tingimusi (Lepik jt, 2014). Tänu sellele oli mul võimalik luua intervjuueeritavaga teemat puudutavateks küsimusteks vabam õhkkond.

Ma valmistasid 24-st küsimusest koosneva kava, mis läks praktikas käiku osaliselt. Autoetnograafiline uurimus mängis olulist rolli intervjuukava koostamisel. Intervjuukava tegemisel keskendusin ma suuresti ainult enda vaatlusele ja kogemustele kursust läbides, et hiljem raadioajakirjanikke küsitledes fookus kuhugi mujale ei triiviks.

Väga paljudel küsimustel, mis enne loogilised tundusid, ei näinud ma intervjuude käigus enam mõtet. Intervjuueeritavate vastused katsid tihti mitu minu küsimust korraga ehk kohapeal sain ma olukorrast lähtuvalt küsida juba midagi muud.

Intervjuude keskmine pikkus oli 45 minutit. Oma aja võttis ka pool-struktureeritud intervjuule kohaselt soojendusküsimused. Lisaks on tugimaterjali juures raadioõppe läbinud tudengite mõtted ning ajakirjanike tsitaadid, mis ei vasta küll konkreetsele küsimusele, kuid mille lugemine võib tudengit ikkagi tema õppetöös toetada. Värvikamad ajakirjanike tsitaadid ja tudengite mõtted lisasin ma seetõttu, et tugimaterjal mitmekülsemaks muuta. Kujutan ette, et mulle oleks raadiokursust läbides väga meeldinud eelmiste tudengite mõtteid lugeda. Põhilise etapiviisilise töövooga mitteseotud ajakirjanike tsitaadid annavad samuti tugimaterjalile lisaväärtust ja tudengitele võimalikku motivatsioonilisa.

5. Ülevaade tegevustest

Kogu protsess võttis laias laastus aega kaheksa kuud.

- **Oktoober 2023** - lõputöö umbkaudse teema kokku leppimine juhendaja ja kaasjuhendajaga. Esialgu oli kindel vaid see, et kirjutada tuleks mingit moodi tugimaterjal, kuid kohene visioon eesotavatest tegevustest veel puudus. Meeskond oli aga suur ja kuu ajaga sai töö eesmärk arusaadavamaks.
- **November-detsember 2023, Jaanuar 2024 algus - praktilise ajakirjanduse kursusel osalemine, märkmete tegemine, osalusvaatlus.**

Püüdsin pärast igat loengut teha märkmeid ja kirjutada välja ülestähendusi koolis tehtud tegevustest. Suhtlesin suure aktiivsusega ka kaastudengitega, et mõista nende vajadusi ja soove, et omakorda tunnetada, millest nad kõige enam teatud hetkedel puudust tunnetavad.

- **Jaanuar 2024 - kirjandusega tutvumine.**

Juhendaja oli selleks hetkeks mulle saatnud erinevaid linke töödest, mis võiksid minu projekti toetada. Jaanuari alguses oli ka seminaritöö tähtaeg, mis teoreetilise osana oli suuresti antud töö põhjaks.

- **Veebruar 2024 - praktika sporditoimetuses, intervjuude kokkuleppimine.**

Praktika sporditoimetuses tähendas väga suuresti tööd just raadiouudiste tarbeks. Kuigi see ei olnud minu projekti arvestades ette planeeritud, siis tagantjärele mängis samal ajal päris raadios töötamine suurt rolli intervjuude tegemisel ja ka hilisemal tugimaterjali kokkukirjutamisel. Veebruariks oli paika pandud ka täpne valim, kellega intervjuud teha. Hakkasin tasapisi praktikutega ühendust võtma ja intervjuusid kokku leppima.

- **Märts 2024 - intervjuud praktikutega, tugimaterjali struktuuri arutelu.**

Intervjuudega tegin ma algust juba veebruari lõpus ehk märtsi keskpaigaks oli tegelikult materjal salvestatud ja paika tuli panna edasised sammud. Korraldasime koolis koosoleku, kus panime paika täpse struktuuri, milline tugimaterjal peaks välja nägema.

Projekti teostamiseks vajalikud võtmetegevused ja kirjeldus:

1) kogusin kokku enda ja kaastudengite õppetöö käigus tekkivad küsimused;

Lõin dokumendi, kuhu igal tudengil oli võimalus kirjutada enda mõtteid ja soovitusi seoses läbitud kursusega. Kaastudengid said seda kõike teha privaatset ja vabatahtlikult. Sellele eelnes meie ühises suhtluskeskkonnas minu töö täpne tutvustus. Seega kehtis printsiip, kus tudeng sai säilitada privaatsuse ja vabaduse, mis omakorda võib julgustada otsekohesemalt kirjutama. Ükski kaastudeng ei näidanud üles vastumeelsust.

Enda isiklikult kogutud märkmed kogusin kokku sarnasesse, kuid eraldiseisvasse dokumenti. Märkmete tegemist alustasin ma juba sügisest ja lõpetasin hetkel, mis ma tegin algust tugimaterjali kirjutamisega.

2) jälgisin õppetööle järgnenud praktikal, millised küsimused on eriti asjakohased;

Ma olin läbinud vahetult enne praktikale minekut raadiokursuse, mistõttu oli mul väga hea koheselt võrrelda tööd koolis ja tööd päris raadios. Ma arvan, et toimetuses töötamine võimaldas mul luua autentsema intervjuukava ja andis oskuse küsida asjakohasemaid küsimusi. Esialgu oleksin ma keskendunud oma intervjuudes liialt näiteks digitaalsele tehnikale, mis tegelikult on igal pool erinev ja pole näiteks ajakirjanduslike oskuste ja tehniliste võtetega võrreldses nii oluline.

3) intervjueerisin ERRi raadiouudiste toimetuse ajakirjanikke;

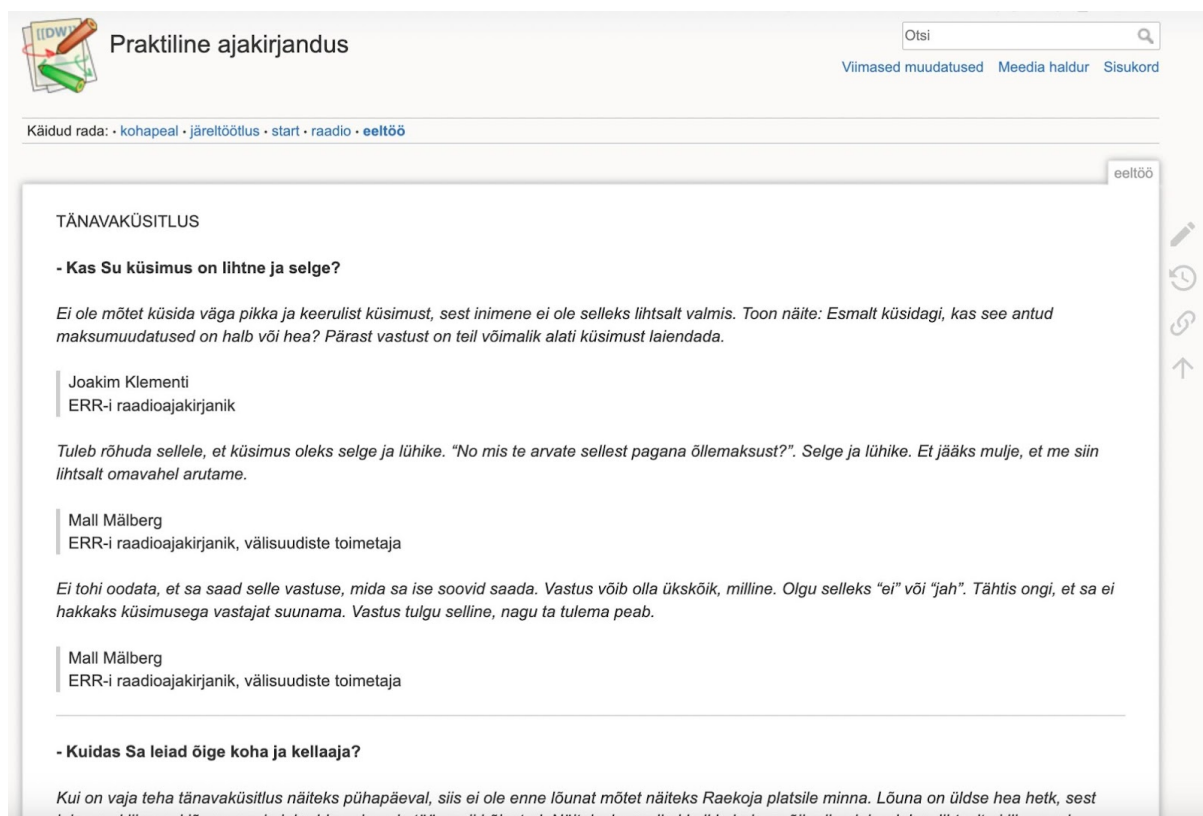
Intervjuude kokkuleppimisel esines küll mõningaid takistusi, kuid kulges üldjoontes kenasti. Tähtis on aga meeles pidada, et alati on mõistlikum allikale otse helistada. Üks ajakirjanik unustas minu kirjadele järjepidevalt vastata ja ühe intervjuu õigele ajale sobitamine oli aega

võtnud juba üle nädala. Seejärel otsustasin ma ajakirjanikule helistada ja lõplik aeg sai paika pandud kolme minutiga. Veel on oluline selgitada ajakirjanikule põhjalikult töö eesmärgist, et ei jääks omavahelises suhtluses pinnale ebaselgus.

Intervjuud tehes on mõistlik lähtuda loogikast, mitte nii tugevalt intervjuukavast. Intervjuukava hoiab fookust, kuid kui loogiliselt ja antud hetkes tundub näiteks targem mõni küsimus vahele jätta, siis seda tuleks ka ladusa vestluse nimel teha.

4) koostasid kogutud materjalidest raadio reporteritöö erinevaid protsesse ja etappe kirjeldava tugimaterjali;

Tugimaterjali kirjutamiseks pidin läbi kuulama ja transkribeerima kõik tehtud intervjuud. Seejärel valisin välja sobivad tsitaadid, mis vastaksid minu vaatlusel tekkinud küsimustele.

Praktiline ajakirjandus

Otsi

Viimased muudatused Meedia haldur Sisukord

Käidud rada: • kohapeal • järeltöötlus • start • raadio • eeltöö

eeltöö

TÄNAVAKÜSITLUS

- Kas Su küsimus on lihtne ja selge?

Ei ole mõtet küsida väga pikka ja keerulist küsimust, sest inimene ei ole selleks lihtsalt valmis. Toon näite: Esmalt küsidagi, kas see antud maksumuudatused on halb või hea? Pärast vastust on teil võimalik alati küsimust laiendada.

Joakim Klementi
ERR-i raadioajakirjanik

Tuleb rõhuda sellele, et küsimus oleks selge ja lühike. "No mis te arvate sellest pagana õllemaksust?". Selge ja lühike. Et jääks mulje, et me siin lihtsalt omavahel arutame.

Mall Mälberg
ERR-i raadioajakirjanik, välisuudiste toimetaja

Ei tohi oodata, et sa saad selle vastuse, mida sa ise soovid saada. Vastus võib olla ükskõik, milline. Olgu selleks "ei" või "jah". Tähtis ongi, et sa ei hakkaks küsimusega vastajat suunama. Vastus tulgu selline, nagu ta tulema peab.

Mall Mälberg
ERR-i raadioajakirjanik, välisuudiste toimetaja

- Kuidas Sa leiad õige koha ja kellaaja?

Kui on vaja teha tänavaküsitlus näiteks pühapäeval, siis ei ole enne lõunat mõtet näiteks Raekoja platsile minna. Lõuna on üldse hea hetk, sest inimesed liiguvad lõunapausi ajal rahkum ja pole tööna nii hõivatud. Näiteks hommikul kell kaheksa võib olla olukord, kus lihtsalt ei liigu veel

Joonis 1: Näide eeltöö kaustast juhendmaterjalis

- Miks on sissejuhatus tähtis?

Sinu sissejuhatus võtab kuulaja reportaaži kaasa. Raadiodiktor ei saa seda selliselt edasi anda.

Mall Mälberg
ERR-i raadioajakirjanik, välisuudiste toimetaja

LOE LISAKS: <https://training.npr.org/2017/01/10/radio-intros-5-examples-of-success/>

- Milline võiks ajakirjanik reportaaži tehes olla?

Sarnaselt tänavaküsitlusele, peab ajakirjanik reportaaži tehes ka julge olema. Ajakirjanik peabki reportaaži tehes natuke napakas välja nägema. Tulebki hakata keset inimesi järsku omaette mikrofoni rääkima.

Joakim Klementi
ERR-i raadioajakirjanik

- Kuidas reportaaž värvikaks muuta?

Kui sa tahad oma küsimuse välja lõigata ja teistmoodi esitada, peab sul taust olema. Väga kaval on alustaval ajakirjanikul vaikselt oma mikrofoni välja võtta ja keskkonda salvestada. Pärast on reportaaži palju lihtsam korrigeerida.

Mall Mälberg
ERR-i raadioajakirjanik, välisuudiste toimetaja

RAADIOUUDIS

- Kas intervjuu ajal saab ka juba midagi ära teha?

Kõige parem oleks juba intervjuud tehes panna midagi kõrva taha, sest siis tulevad, pärast uudist kokku pannes, juba mingid kindlad laused kohe meelde, mida kasutada.

Joonis 2: Näide tugimaterjali ülesehitusest

Oma töösse olen ma kirjutanud ajalised etapid sellest, mida ma mis hetkel parasjagu tein. Tänu sellele saab tulevane tudeng täpse ülevaate töö valmimise protsessist, mis võib lihtsustada tugimaterjali täiendamist või näiteks täiesti uue materjali kirjutamist (kui raadiol ja televisioonil on nüüdsest tugimaterjali algus olemas, siis kirjutaval meediumil seda pole).

Tulevasel tudengil on võimalus enda tööprotsessi kõrvutada tugimaterjalis välja toodud eeltöö, kohapealse tegevuse ning järeltöötamise etappidega. Lisaks on materjalis küsimuste ja vastuste juures lisalugemislingid, kust saab siis juba detailsemat teavet, mis selgitab, kuidas soovitud tulemuseni jõuda. Sellisel viisil tugimaterjali koostamine oli loogiline ja arusaadav. Intervjuudest püüdsin välja noppida ainult need tsitaadid, mis mulle kõige õpetlikumad tundusid.

6. Eneserefleksioon ja kokkuvõte

Audio-alase tugimaterjali koostamine tundus mulle esimesest päevast väga põneva ja arendava väljakutsena. Raadiotöö on olnud minu suurim ajakirjanduslik huvi juba pikalt enne ülikooli astumist ning audio-teemalise materjali koostamine tundub tagantjärele väga loogiline. Algselt oli mul aga plaan kirjutada lõputöö sootuks teisel teemal, toetudes klassikalistele bakalaureusetöö reeglitele. Ühel läinud aasta oktoobrikuisel reedel tutvustasid Alar Suija, Signe Ivask ja minu juhendaja Marii Kangur plaani koostada tugimaterjal tulevastele ajakirjanduse tudengitele, kes hakkavad seisma silmitsi raadioõppega. Tegu oli toona justkui pakkumise või ühe võimaliku variandiga, sest tegelikult oli minu algne teema paigas ja isegi esmased ülesanded koos juhendajaga paika pandud. Esialgne plaan ja struktuur tekitasid minus ning suure tõenäosusega ka õppejõududes ohtralt küsimusi. Ometi aga võtsime me vastu otsuse liikuda tugimaterjali koostamise kursil kuni bakalaureusetöö kaitsmiseni. Koostatava materjali lõplik struktuur ei olnud koheselt selge, vaid töö kasvas tervikuks järk-järgult.

Isikliku kogemuse põhjal võin ma öelda, et kõige enam tundsin ma kursust läbides puudust täielikust kindlustundest ja selgusest enne ülesande praktilist läbimist. Näiteks, kui poole kursuse ajal oli vaja teha raadioreportaaž, ei saanud ma päris täpselt aru, mida hinnatakse ning mis on need nüansid, mis teevad keskmisest reportaažist väga hea reportaaži. Tagantjärele analüüsid oleks vastvalminud tugimaterjal mind sellistel hetkedel palju aidanud ja ka kindlasti sooritust parandanud. Tooksin välja veel ühe näitena otse-eetris uudiste lugemise. Nimelt pidime me kursuse lõpus kahel järjestikusel reedel täitma ära tööpäeva pikkuse raadioeetri, kui tuli teha raadiosaateid ja lugeda ning toimetada täistunniuudiseid. Ajakirjanikelt sai väga palju väärtuslikke nõuandeid selle kohta, kuidas otse-eetris lugemisega hakkama saada ja seda lausa nautida. Õppeprotsessi käigus tekkis tihti olukord, kus ma mõtlesin päris raadiotöö ja koolis tehtu erinevustele ja sarnasustele. Kui mul oleks olnud võimalus juba siis kasutada valminud juhendmaterjali, oleks sellised kõhklused kadunud, sest ajakirjanikud vastasid kõigile küsimustele päris raadiotöö põhjal. Praktikutelt proovisin ma küsida just selliseid küsimusi, mis annaksid vastusena otsesed soovitused ja nipid igaks ülesandeks audiomeedia kursusel.

Meeldiv üllatus oli sujuv osalusvaatlus, mis ei tekitanud mulle ebameeldivusi. Enne kursust ma pisut kartsin, et äkki on end keeruline distantseerida ja samal ajal õppetöös osaleda. Tegelikult sundis mind tugev jälgimine ja analüüsimine väga aktiivselt kursusel osalema, tänu millele õnnestus ka minu isiklik õppetöö raadioainet läbides.

Mis puudutab tervet projekti, siis minu puhul nõuab suurt pingutust akadeemiliste tekstide läbitöötamine ja neile tuginedes teksti kirjutamine. Mul on loomuses kirjutada kujundlikult ja laialt. Selline stiil aga akadeemiliste tekstidega kokku ei käi. Keeruline ongi hetkel, kui ma tunnen, et tahaks väga midagi väita ja kirjutada, kuid ma ei oska leida sellel väitele akadeemilist allikat. Tihti jääb sellistel hetkedel mõte kirjutamata.

Positiivset rolli mängis minu talvine praktika ERR-i sporditoimetuses. Oma praktika käigus tutvusin ma põhjalikult raadiotööga, mille üle olen ma tagantjärele väga õnnelik. Mul tuli helitöötlusprogrammis lõigata intervjuusid, lugeda studios enda koostatud tekste, koostada klassikalisi raadiouudiseid ja teha erinevatelt spordivõistlustelt reportaaže. Ma sain võimaluse kogeda vahetult pärast praktilise ajakirjanduse kursuse lõppu päris raadiojaama heaks tehtavat tööd. Kõige hinnalisem oligi just võrdlusmoment, mis mul seetõttu koheselt tekkis. Peamiselt analüüsisin ma erinevusi ja sarnasusi ülikooli ja päris toimetuse vahel, mis minu lõputöö iseloomu arvestades väga tähtis oli. Toimetuses tegutsedes panin tähele, et ühel päeval tuli teha mahult kindlasti rohkem tööd kui ülikoolis. Kõik tööetapid toimusid koolis tegutsemisest kiiremini. Mõnikord tuli teha ühel tööpäeval kaks raadiouudist ning lisaks korrastada helitöötlusprogrammis mõne kaaskolleegi varasemalt tehtud intervjuu raadiokõlbulikuks. Koolis oli aga ühel nädalal üldjuhul üks kindel ülesanne, mille ettevalmistamiseks oligi meil aega peaaegu nädal. Koolis rahulikum tegutsemine muutis aga päris toimetuses töötamise kindlasti sujuvamaks, sest kõik protsessid olid tänu sujuvale õppetööle kenasti kinnistunud ja tagasid enesekindluse reaalselt raadiotööd tehes.

Igapäevane toimetuses viibimine ja raadiotöö tegemine või jälgimine võimaldasid mul lisaks luua väga sisulise ja detailse intervjuukava. Intervjuukava, mille ma koostasid enne praktikal

käimist oli pealiskaudsem ja koosnes kohati ebavajalikest küsimustest. Raadios töötades puutusin ma kokku päris olukordadega, tänu millele oskasin ma koostada spetsiifilisemaid küsimusi.

Tagasivaatavalt tervele protsessile ja valminud tugimaterjalile, julgen öelda, et esimese korra kohta õnnestusin üpris hästi. Küll aga ei tähenda see seda, et paremini ei saaks. Alati saab, ja seda eriti olukordades, kui midagi tehakse esimest korda. Suusamaratonil peavad esimesed sõitjad lumesaju korral paratamatult rada lahti sõitma, nähes seejuures tuntavalt rohkem vaeva ja olles aeglasemad kui taganttulijad. Selline kujund kirjeldab minu hinnangul üpris hästi ka esimeste tugimaterjalide koostamist. Pidev analüüsimine ja planeerimine, kuidas kirjutada kõige kasulikum materjal, toob endaga kaasa palju muudatusi ja ootamatusi. Meil ei olnud ees mudelit, mille abil kõiki etappe enesekindlalt läbida. Mudeli tegijad olime me seekord ise. Sellest tulenevalt ei tegutsenud ma kindlasti kogu protsessi vältel kõige õigemini. Tuleb tunnistada, et pärast seminaritöö esitamist liikus fookus teistele tegevustele ja oli teistel tegevustel ka pisut liiga kaua. Tagantjärele oleksin ma tahtnud intervjuudega alustada veel varem, sest siis oleks mul olnud aega mõned kokkusaamised vajadusel uuesti korraldada või rääkida sootuks veel kellegi kolmandaga. Tehtud intervjuud läksid kõik hästi, kuid tugimaterjali oleks pidanud täiustama ka intervjuu Johannes Vedruga. Nimelt salvestasin ma vestlused kõigi ülejäänud ajakirjanikega oma telefoni, kuid intervjuu Johannesega toimus väga professionaalselt Vikerraadio stuudios. Intervjuu kestis kaua ja koosnes väga pikkadest, kohati isegi filosofoerivatest vastustest. Järgmine päev saatis Johannes mulle intervjuu helifaili *Facebook Messenger*-i, mida ma kohe ei avanud. Paar nädalat hiljem, mil ma helifaili juurde tagasi tulin, oli fail aegunud ning materjali polnud võimalik kuulata. Sellisest olukorrast saab palju õppida. Tagantjärele tarkusena oleksin ma võinud saadetud helifaili koheselt avada ja endale eraldi ära salvestada. Teiseks, kui intervjuu oleks toimunud varem, oleks jäänud rohkem aega materjale otsida ja vajadusel isegi midagi uuesti salvestada.

Omamoodi väljakutseks kujunes intervjuude kokkuleppimine. Tuli ette juhus, kus ajakirjanik unustas mind sootuks ära ning viimased kaks intervjuud toimusid seetõttu poole tunnise vahega. Nii lühikese intervalliga kokkusaamisi püüdsin ma aga vältida, sest liiga väikese ajalise vahega vestlused ei jäta järgmise kokkusaamise jaoks tarvilike mõtete kogumiseks

piisavalt aega. Valmis tuli olla ka viimasel hetkel plaanide muutuseks, sest ajakirjanike töö näeb tihti ette ootamatusi. Mõningaid raskusi tekitas ka intervjuude pärastine analüüsimine ja sobilike tsitaatide väljavalimine. Esialgu tundus kõik tarvilik ja huvitav, kuid siiski tuli jääda eesmärgi piiridesse. Kuna minu projekt on üles ehitatud ajalisele raamistikule, oligi esialgu keeruline sobitada ajakirjaniku öeldud väide kindlasse ajaraami. Palju väited tundusid esialgu sobivat nii eeltöö kui järeltööluse alla. Hiljem tekkis aga tugimaterjalist parem kujutluspilt ning kõik tsitaadid ja väited on loodetavasti sobiliku teemaploki all.

Kuigi ma küsisin intervjuueeritavatelt valdavalt sarnaseid küsimusi, koorus iga ajakirjaniku vastustest välja midagi omanäolist ja juhendmaterjalile kasulikku. Toon välja mõned, minu hinnangul väga kasulikud, intervjuudest saadud tsitaadid:

- *Tuleb rõhuda sellele, et küsimus oleks selge ja lühike. “No mis te arvate sellest pagana õllemaksust?”. Selge ja lühike. Et jääks mulje, et me siin lihtsalt omavahel arutame.*

Mall Mälberg

ERR-i raadioajakirjanik, välisuudiste toimetaja

- *Minu arust on oluline inimese käest küsida, kas ta on üldse valmis vastust andma. Äkki on vastajal kehv päev või on ta kuhugi hiljaks jääma. Kui sellisel hetkel tuleb järsku ajakirjanik ja paneb oma mikrofone inimesele ette, siis see võib teda lihtsalt marru ajada. Tuleb lähtuda elementaarsest inimeseks olemisest ja jääda alati viisakaks.*

Jane Saluorg

ERR-i raadioajakirjanik

- *Raadiouudis on nii lühike, et kui keegi ütleb sulle tsitaadis midagi ära, siis sul ei ole mõtet enda sissejuhatavas lauses seda sama asja öelda. Iga lõik võiks anda uut infot.*

Joakim Klementi

ERR-i raadioajakirjanik

Kuigi töö on suuresti valmis, ei ole mul võimalik lõplikke tulemusi sellel kevadel analüüsida ja hinnata, kuna tugimaterjali hakatakse praktikas kasutama tuleval sügisel. Tugimaterjali võimalik efektiivsus jääb seetõttu teatud määral lahtiseks.

Mina ja juhendaja Marii Kangur töötasid paralleelselt kaastudeng Revo Raudjärve ja tema juhendaja Brit Laakiga, kes tegutsesid samasuguse struktuuri alusel. Kui mina koostasın tugimaterjali audio-osale, siis Revo kogus kokku praktikute soovitusel audiovisuaalse meediumi osale. Selline olukord pakkus teatavat kindlustunnet just projekti lõppfaasis, sest tudengina avanes võimalus kellelegi veel toetuda ja tekkis tunne, et kui meil on sarnaselt koostatud materjal, siis on see justkui tugevam.

Olukorra muudab kindlamaks teadmine, et tugimaterjal ongi loodud tulevikus täiendamiseks ja uuendamiseks, et materjal ei aeguks. On võimalik, et järgmised muudatused tehakse minu koostatud tugimaterjali tulemustele tuginedes siis, kui üliõpilased on saanud materjali juba kasutada ja sellega põhjalikumalt tutvuda. Välistada ei saa ka seda, et mina enam mitte kunagi tugimaterjaliga kokku ei puutu. Projekti on võimalik edasi kirjutada ja täiendada ka magistriastmes. Seda enam, et siis ei algaks töö justkui tühja koha pealt, vaid meil oleksid tulemused ja eelnevad kogemused, millele tugineda või mida vältida.

7. Summary

My goal was to create support material for the next students who will take the audio media course. The purpose of the support material is to enhance audio media learning and make it more effective for students. Although such support material had not been used before.

As I wrote in the first chapter, as of 2021, trust in the media has increased, and the most trusted medium is radio with 77 percent, followed by print media and television with 68 percent (Kantar Emor, 2021). This means that the popularity of radio has not died out, and creating educational materials on audio media has been a focal point.

The supporting material is based on interviews with experienced radio journalists. Before the interviews, I prepared a specific interview plan so that the journalist's answers would be relevant to the topic. Each interview took 45 minutes. My interviewees were Estonian Public Broadcasting journalists Jane Saluorg, Joakim Klementi, Mall Mälberg and Tõnu Karjatse. I also interviewed sports journalist Johannes Vedru, but due to technical problems, his answers did not make it into the material. Nevertheless, valuable information was gleaned from interviews with four journalists and the interview with Johannes may also make it to the supporting material someday.

After conducting the interviews, I started looking for answers that would help students in the future. Searching for the best quotes took longer than expected because each quote had to be carefully considered to ensure its suitability. The finished support material contains recommendations and tutorials based on the experiences of journalists to help students complete the audio media course. Students have the opportunity to open a corresponding web page that contains quotes from journalists, along with accompanying statements that confirm the quotes.

However, this website is not final. Learning methodologies change over time, so the support material created by me should also be supplemented and changed in the future. In the future, students will also change the support material. I, too, can still supplement the supporting material, for example in the master's degree, but it is not certain.

Overall, the whole work process was successful and there were only a few obstacles, which are inevitable. However, since I was the first to create such support material, much of it is based on individual ideas. Nevertheless, with the help of the instructor, we were able to prepare useful material that will hopefully assist the students.

Kasutatud allikad

Anderson, T.; Dron, J. (2012). Learning technology through three generations of technology enhanced distance education pedagogy. *Eur. J. Open Distance E-Learn.* 15, 80–97.

Berger, A.A. (2000). *Media and Communication Research Methods*. London: Sage Publications.

Farmann, E., Kramhoft, P. (1989). *Raadioajakirjandus*. Taani: Ajour.

Geller, V. (2011). *Beyond Powerful Radio. A Communicator's Guide to the Internet Age*. Burlington: Focal Press.

Hendy, D. (2000). *Radio in the Global Age*. Cambridge: Polity Press.

Ivask, S. (2018). *The role of routines, demands and resources in work stress among Estonian journalists*. Doktoritöö. Tartu Ülikool, Sotsiaalteaduste valdkond.

Kantar Emor. (2021). *Usaldus meedia vastu on kasvanud*. Kasutatud 4.01.2024, <https://www.kantaremor.ee/pressiteated/usaldus-meedia-vastu-on-kasvanud/>

Laherand, M.-L. (2010). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Teine trükk. Sulesepp: Tallinn

Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., Strömpl, J. (2014). *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud 8.01.2024, <https://samm.ut.ee/intervjuu>

Matsiola, M., Spiliopoulos, P., Kotsakis, R., Nicolaou, C., Podara, A. (2019). *Technology-Enhanced Learning in Audiovisual Education: The Case of Radio Journalism Course Design*.

Kasutatud 18.04.2024, <https://www.mdpi.com/2227-7102/9/1/62>

McLeish, R. (2005). *Radio Production*. Oxford: Focal Press.

Ngunjiri, Faith Wambura & Hernandez Kathy-Ann C. & Chang, Heewon. (2010). *Living Autoethnography: Connecting Life and Research*. *Journal of Research Practise* 6 (1).

Raidla, K. (2017). *Muudatused Eesti Rahvusringhäälingu raadiouudiste tekstides*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Saltzis, K. (2012). Breaking News Online: How news stories are updated and maintained aroundthe-clock. *Journalism Practice*.

Spyridou, L.P.; Matsiola, M.; Veglis, A.; Kalliris, G.; Dimoulas. (2013). C. Journalism in a state of flux: Journalists as agents of technology innovation and emerging news practices. *Int. Commun. Gaz*, 75, 76–98.

Starkey, G. (2016). Radio: The resilient medium in today's increasingly diverse multiplatform media environment. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*.

Tulp, E. (2006). *Raadiouudiste toimetamine Eesti Raadio ja Kuku Raadio uudistetoimetuste näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Loit, U. ja Harro-Loit, H. (2020). Vaade tänasele ajakirjandusõppele. I. Ude (toim), P. Vihalemm (toim), M. Lõhmus (toim), *Eesti Akadeemilise Ajakirjanduse Seltsi aastaraamat 2019* (lk 31). Tartu: Eesti Akadeemiline Ajakirjanduse Selts.

Lisad

Lisa 1. Intervjuukava

1. Kuidas te jõudsite raadiotöö juurde?

2. Mis teid raadiotöö juures paelub?
3. Millised on need tehnilised monteerimis- ja arvutioskuselemendid, milleta ükski raadioajakirjanik hakkama ei saa?
4. Kuidas näeb välja ettevalmistus enne uudise tegemist?
5. Kas tänavaküsitlus on teie hinnangul keeruline? kui "jah", siis mis tänavaküsitlust keeruliseks muudab? Mida peab tehniliselt silmad pidama, et tänavaküsitlus õnnestuks?
6. Milliseid nüansse peab ajakirjanik helitöötlusprogrammis tegutsedes meeles pidama?
7. Mitu minutit rohkem peaks tänavaküsitlust salvestama?
8. Milline on tänavaküsitlusel teie arvates parim taktika, et inimene nõusse saada?
9. Mida peab lapsi allikatena kasutades kõige rohkem silmas pidama?
10. Milliseid kohti peaks tänavaküsitlust tehes vältima?
11. Mida peab reportaaži tehes kõige enam jälgima?
12. Nimetaga tähtsuse järjekorras hea reportaaži eeldused.
13. Mis suurim oht reportaaži tehes?
14. Mida peab raadioteksti kirjutades kõige rohkem jälgima?
15. Kuidas teie mõõdate raadiouudise täpset pikkust?
16. Kuidas lahendada pikki ja lohisevaid nimesid, mida ei saa aga nimetamata jätta.
Näiteks ametinimetused?
17. Kuidas kõige paremini kuulaja tähelepanu stabiilset kõrgena hoida?
18. Milliseid võtteid te uudisloo ülesehitamisel kasutate?
19. Milliseid tehnikaid teie soovitaksite raadioteksti lugedes?

20. Millistele sõnadele panna rõhk ja millistele mitte?
21. Kas ja kuidas erineb raadioajakirjanduses allikate intervjuerimine ja üldine kontakti loomine televisiooni või kirjutava ajakirjandusega?
22. Milline on teie soovitus alustavale raadioajakirjanikule, kes peab õppima korraga nii tehnilist kui raadioajakirjanduslikku poolt?
23. Mida peaks alustav raadioajakirjanik studios, mikrofoni rääkides kõige rohkem silmas pidama?
24. Mall Mälberg on öelnud, et vanasti olid raadios eksides karmid tagajärjed. Kuidas praegu näpukatesse suhtutakse ja kuidas noor ajakirjanik peaks eksimistega toime tulema?

Lisa 2. Kaastudengite mõtted

RAADIOKURSUSE LÄBINUD TUDENGITE MÕTTED

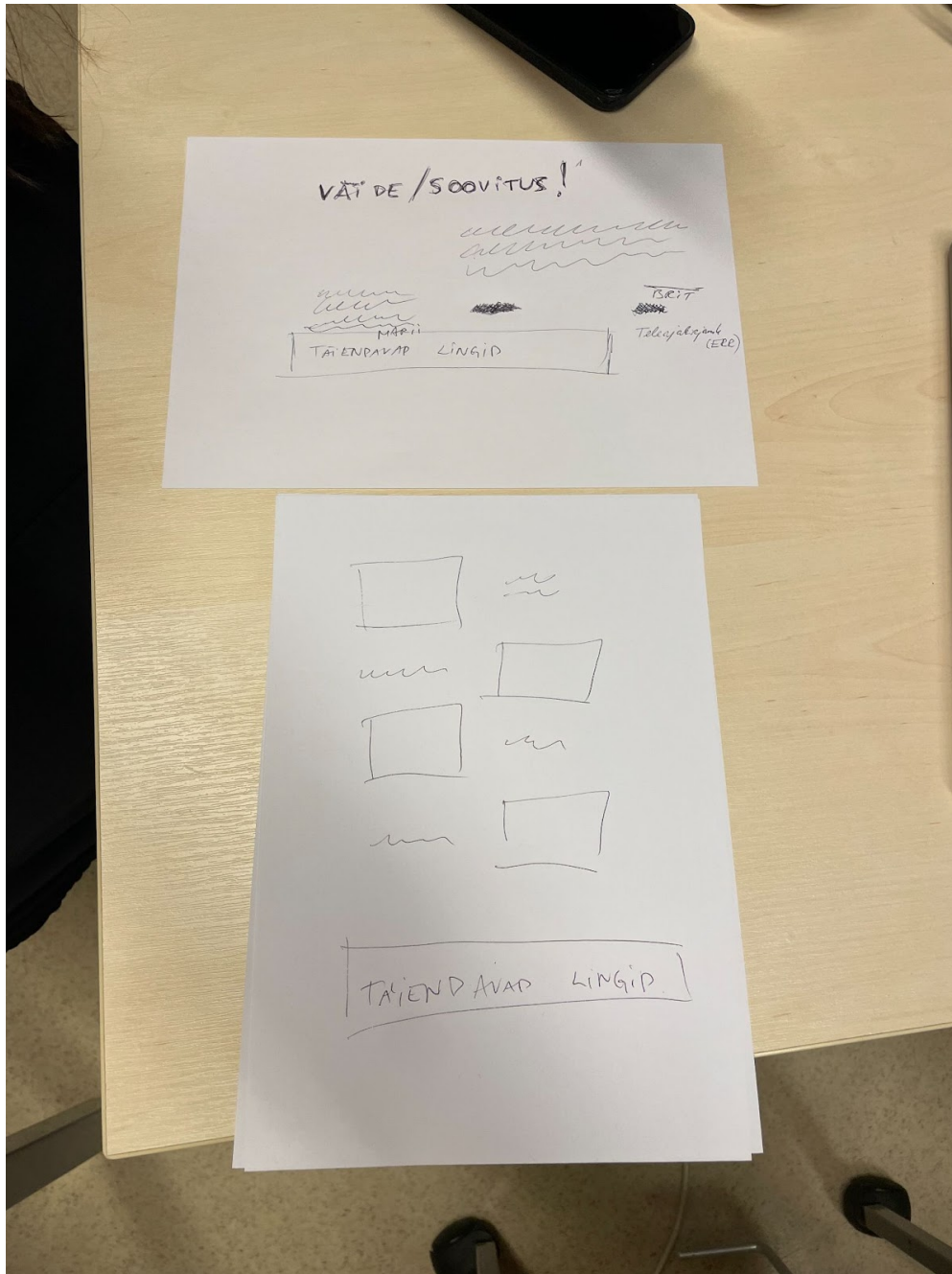
- Saage reaperi programmiga sõbraks. Küsida julgelt Älli käest, kui midagi on arusaamatu.
- Samas, kui teil on mõni teine helitöötlusprogramm käpas, siis võite ka seda kasutada.
- Tehke oma laused võimalikult lihtsateks ja lühikesteks, et teil oleks neid hea sisse lugeda.
- Ära puhu ega ohka mikrisse enne kui rääkima hakkad.
- Ürita enda jaoks mõtestada, mida sina raadios õppida soovid. Õppekava on üpris lai, saad teha lugusid, mida hing ihaldab ja see aitab fookust hoida.
- Saatepäeva jaoks hakka võimalikult varakult ideid koguma. Ja kui üks teist on puldis, siis enne kindlasti proovi teha. Kõik küsimused konkreetselt ära jagada selleks, et saade sujuvalt kulgeks.
- Muusika valik peab olema põhjendatud ja läbimõeldud. Äll teab enda muusikat.
- Hakka juba esmaspäeval uudise teemat mõtlema ja uudise nimel tööd tegema. Ainult nii saad kindel olla, et reede ei lõppe nuttes.
- Enne saatepäeva katsetage kindlasti stuudios tehniline pool läbi. Seal on palju asju, mida jälgida. Näiteks, et logide arvutis võib ainult ühe kliki teha, sest kahega kustuvad failid ära.

Joonis 3: Kuvatõmmis dokumendist, kuhu tudengid kirjutasid. Täies mahus on tudengite mõtted leitavad tugimaterjalist.

Lisa 3. Minu isiklikud märkmed

- Õppematerjali haaratavus.
- Enda refleksioonis saab natuke välja tuua.
- NPR.
- Praktilised tööd.
- Pealkirjad, näiteks: "Tänavaküsitlus" ja selle alla.
- Töös etapid, mida tudeng saab lahti võtta.
- ENNE, KOHAPEAL, PÄRAST.
- Tegevused.
- Esmalt fookuse seadmine.
- Juhtnõor Boldis ja sealt edasi... Ehk väide ja tõestus.
- Soovitus - kirjeldus - kes nii ütles - ja siis alla kastike, kuhu saab veel viite ka jätta.
- Vigade näitamine.
- Väide või soovitus on jaatav ehk "tee nii" vormis, mitte "ära tee" vormis. Mõned asjad tuleb ikkagi "ära tee" vormsi ka kirja panna.
- Soovitus suurte tähtedega, soovitus kaldkirjas ja nimi ja kes ta ametilt on.
- Detailne.
- Peegli wikisse läheb.
- 28 märts kell 12 stuudios.
- 25 märts valmis töö Mariile.
- Kaaskiri, kuhu lähevad kõik takistused kirja.
- 9. aprill kell 12 saame Älliga kokku, et materjal peeglistse tõsta.

Joonis 4: Kuvatõmmis dokumendist, kuhu omi mõtteid kirjutasin.

Joonis 5: Näide esialgselt plaanist. Pilt on tehtud pärast märtsis peetud koosolekut.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Joonas-Hendrik Mägi,

25. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Audio-osa tugimaterjali loomine praktilise ajakirjanduse tudengitele”, mille juhendaja on Marii Kangur, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
26. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
27. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
28. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Joonas-Hendrik Mägi

21.05.2024